

Отримано: 01 грудня 2020 р.

Прорецензовано: 11 грудня 2020 р.

Прийнято до друку: 14 грудня 2020 р.

e-mail: oksana.bercha@uzhnu.edu.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-19(47)-30-35

Берча О. М. Вплив коронавірусу на малий бізнес Польщі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2020. № 19(47). С. 30–35.

УДК: 338.1

JEL-класифікація: M210

ORCID-ідентифікатор: 0000-0003-4117-2688

Берча Оксана Михайлівна,
старший викладач кафедри економіки і підприємництва
Ужгородського національного університету

ВПЛИВ КОРОНАВІРУСУ НА МАЛИЙ БІЗНЕС ПОЛЬЩІ

У статті здійснено аналіз окремих результатів опитування підприємств Польщі щодо впливу коронавірусу на їхню діяльність. Особлива увага приділена оцінці впливу коронавірусу на мікро та малі підприємства, їхній здатності вижити в умовах діючих на сьогоднішній день обмежень, вжитих для боротьби з коронавірусом державною владою. Виявлено тенденції більш сильного негативного впливу зазначених обмежень саме на малий бізнес, особливо в сфері будівництва та роздрібної торгівлі.

Ключові слова: коронавірус, малий бізнес, Польща, результати опитування.

Берча Оксана Михайлівна,
старший преподаватель кафедры экономики и предпринимательства
Ужгородского национального университета

ВЛИЯНИЕ КОРОНАВИРУСА НА МАЛЫЙ БИЗНЕС ПОЛЬШИ

В статье осуществлен анализ отдельных результатов опроса предприятий Польши о влиянии коронавируса на их деятельность. Особое внимание уделено оценке влияния коронавируса на микро и малые предприятия, их способности выжить в условиях действующих на сегодняшний день ограничений, принятых для борьбы с коронавирусом государственной властью. Определены тенденции более сильного отрицательного влияния указанных ограничений именно на малый бизнес, особенно в области строительства и розничной торговли.

Ключевые слова: коронавирус, малый бизнес, Польша, результаты опроса.

Oksana Bercha,
senior lecturer, Department of Business Economics
Uzhgorod National University

THE IMPACT OF CORONAVIRUS ON SMALL BUSINESS IN POLAND

Poland has suffered less economic damage from COVID-19 than many other countries, primarily due to the rapid response aimed at supporting enterprises and population. The Polish government has adopted a set of laws – the Anti-Crisis Shield, which, in particular, provides a number of specific tools to support entrepreneurs due to the spread of coronavirus. About 90% of Polish enterprises are micro and small enterprises, of which more than half are service sector enterprises. The article analyzes selected results of a survey of Polish enterprises on the impact of coronavirus on their activities. Particular attention is paid to assessing the impact of coronavirus on micro and small enterprises (depending on the number of employees), their ability to survive in the existing restrictions applied to control coronavirus by the Polish government, currently in effect. According to the study, the thesis that small business is characterized by technological, production, management flexibility, which allows to respond quickly and in a timely manner to external influences, is not entirely true. The tendencies of stronger negative influence of the specified restrictions on small business, especially in the field of construction and retail trade, are revealed. In particular, micro and small enterprises are less likely to work remotely than medium and large enterprises; if the current restrictions imposed by public authorities to control the coronavirus continue, there is a threat to small enterprises' survival; the largest decline in product orders is forecasted for the current month (compared to the situation if there was no pandemic).

Key words: coronavirus, small business, Poland, survey results.

Постановка проблеми. Нині проблема стабільності економіки, що пов'язана з пандемією коронавірусу, хвилює не тільки науковців, представників органів влади усіх рівнів та бізнесового середовища, але й усіх без винятку свідомих громадян в усіх країнах світу. Важливим є розуміння поточної ситуації, зокрема

в сфері господарювання, з метою планування, окреслення і втілення у життя адекватних рішень, спрямованих на формування підходів стосовно протистояння викликам, пов'язаних з коронавірусом. Загальновідомим є той факт, що малий бізнес відіграє значну роль в економіці будь-якої країни. Вважається, що малий бізнес здатний до швидкої адаптації, гнучкості, зміни напрямків діяльності, мобільності на ринку, у сфері впровадження інновацій, швидкого пошуку додаткової робочої сили, відсутності бюрократизму в управлінні, тобто до реагування на перманентність змін. Розуміння впливу коронавірусу на розвиток малого бізнесу з вивчення досвіду сусідньої Польщі уможливить розуміння сутності прийняття адекватних рішень для врегулювання проблемних питань, що є аналогічними для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових виданнях питання впливу коронавірусу на розвиток економіки будь-якої країни поки відображено недостатньо, що зумовлено новизною цього явища. Заслуговує на увагу дослідження С. Свешнікова, В. Бочарнікова, О. Полякової [1], у рамках якого науковці розглядають питання впливу пандемії коронавірусу «Covid-19» на гальмування світових фінансово-економічних процесів. Розгляд теоретико-практичних аспектів впливу коронавірусу на розвиток малого бізнесу набуває актуальності.

Мета і завдання дослідження: вивчити вплив коронавірусу на ведення господарської діяльності (зокрема на мікро та малі підприємства) в Польщі, виявити тенденції оцінки зазначеного впливу з боку суб'єктів господарювання та пошук можливих напрямів розвитку малого бізнесу в нових умовах адаптивного карантину.

Методологія дослідження сформована на основі оцінювання статистичних результатів опитування (жовтень 2020 р.) щодо впливів пандемії коронавірусу на діяльність підприємств в Польщі. В межах опитування виявлено роль та місце такого впливу на розвиток мікро та малих підприємств. У процесі наукового пошуку застосовано порівняльний, структурний та графічний методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. В економічному огляді ОЕСР Польщі від 04 грудня 2020 р. відмічено, що, хоча Польща зазнала менших економічних збитків від Covid-19, ніж багато інших країн (рис. 1), проте ймовірність збільшення економічної нерівності та зниження рівня життя все ще залишається. Зокрема, криза непропорційно вплинула на слабкі регіони, малий бізнес та низькокваліфікованих працівників. В огляді відзначається, що нині має місце швидка реакція держави, спрямована на підтримку фірм та домогосподарств для запобігання економічного шоку. Разом з тим, залишаються невизначеними тривалість економічного спаду та темпи відновлення від пандемії [2].

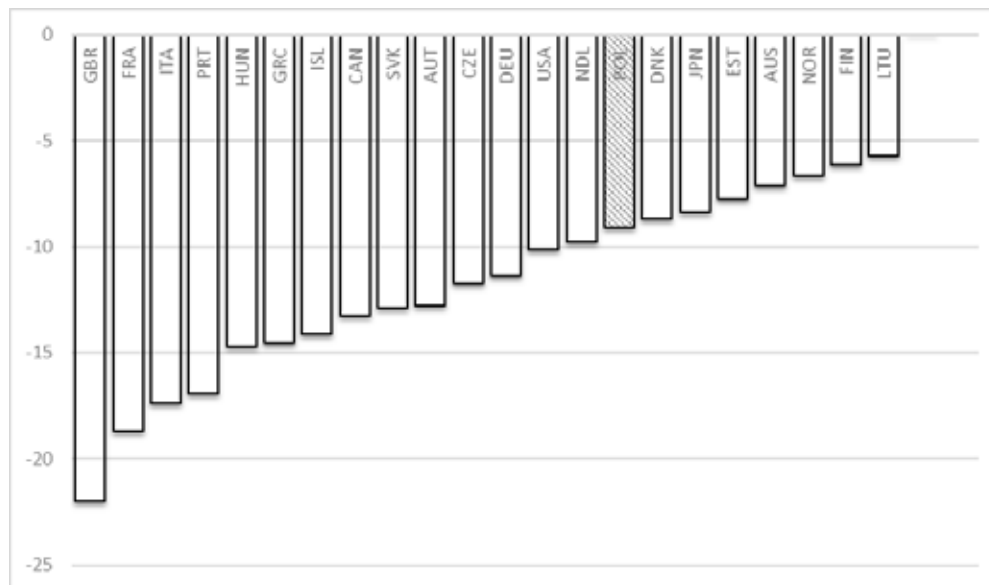

Рис. 1. Початковий вплив кризи Covid-19 – зміна реального ВВП, 2 кв. 2020 р. до 4 кв. 2019, %

Джерело: Організація економічного співробітництва і розвитку [2].

Дослідження засвідчують, що станом на 2018 р. на території Польщі нараховувалося 2,15 млн підприємств, з яких 91,1 % становили мікро та малі підприємства. Кількість працюючих на підприємствах – 9,9 млн осіб, в тому числі 5,2 млн осіб на мікро і малих підприємствах. У 2017 р. підприємствами згенеровано майже три четверті (72,3 %) ВВП Польщі, найбільший внесок у ВВП був у мікропідприємств

(30,3 %) [3]. Відмічене дає підстави стверджувати про вагомість ролі малого бізнесу в економічному та соціальному розвитку Польщі. Однак, такою була ситуація до негативних впливів на розвиток економіки, пов'язаних з пандемією коронавірусу.

З огляду на відмічене постає необхідність оцінювання підприємствами впливу коронавірусу на провадження бізнесу. Оскільки частка мікро та малих підприємств сфери послуг становить більшу частину (52,0 %) загальної їх кількості [3], то в межах цього дослідження розглядатимемо зазначену сферу.

За результатами проведеного в жовтні 2020 р. статистичного опитування [4] підприємств Польщі щодо впливу коронавірусу на їхню господарську діяльність можна стверджувати, що у сфері послуг найпесимістичніші очікування мають місце у малих підприємствах.

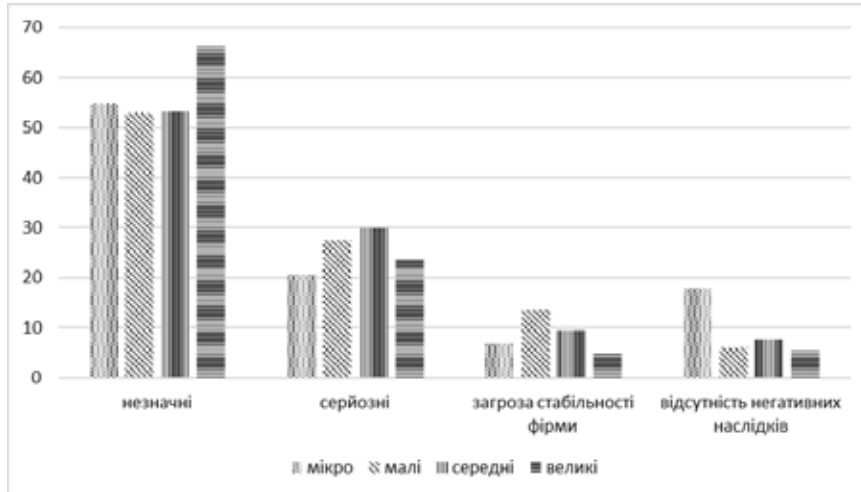

Рис. 2. Наслідки пандемії коронавірусу та їх вплив на діяльність підприємств сфери послуг Польщі в жовтні 2020 р.

Джерело: побудовано автором на основі [4].

Найбільша частка підприємств всіх груп відмітила, що наслідки пандемії у жовтні матимуть незначний вплив на їхню діяльність. Стосовно впливу негативних наслідків пандемії, то 40,9 % малих підприємств оцінили їх як серйозні та такі, що загрожують стабільності фірми. Разом з тим, відповідна оцінка негативних наслідків пандемії становила 27,4 % серед мікропідприємств, що є найменшим у групі. Також серед мікропідприємств найбільшою є частка підприємств, що заявили про відсутність негативних наслідків пандемії (рис. 2).

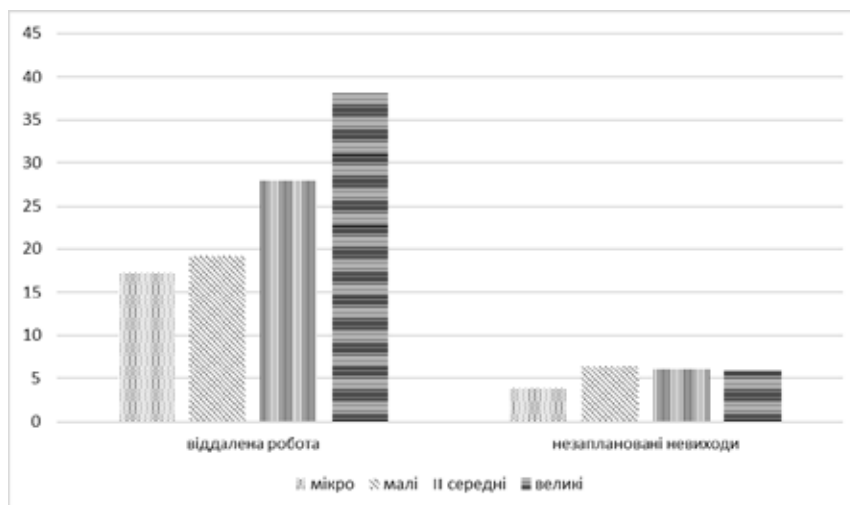

Рис. 3. Частка працівників підприємства сфери послуг Польщі в жовтні 2020 р., які підпадають під вказані ситуації

Джерело: побудовано автором на основі [4].

Малим та мікропідприємствам Польщі (рис. 3) в меншій мірі притаманна віддалена робота, ніж середнім та великим, що свідчить про гірше пристосування до роботи в умовах пандемії і недостатню гнучкість в організації праці. Частка працівників, які вимушено не виходять на роботу з різних причин, є співставною для всіх підприємств, незалежно від їх величини. Однак найбільшою ця частка є на малих підприємствах.

Тенденції впливу обмежувальних дій, пов'язаних з Covid-19, зображено на рис. 4. Більшість підприємств усіх груп вважає, що в разі збереження діючих обмежень вони зможуть вижити більше шести місяців. В разі продовження обмежень, вжитих державними органами для боротьби з коронавірусом на поточному рівні, існує загроза виживанню в першу чергу для малих та мікропідприємств (рис. 4).

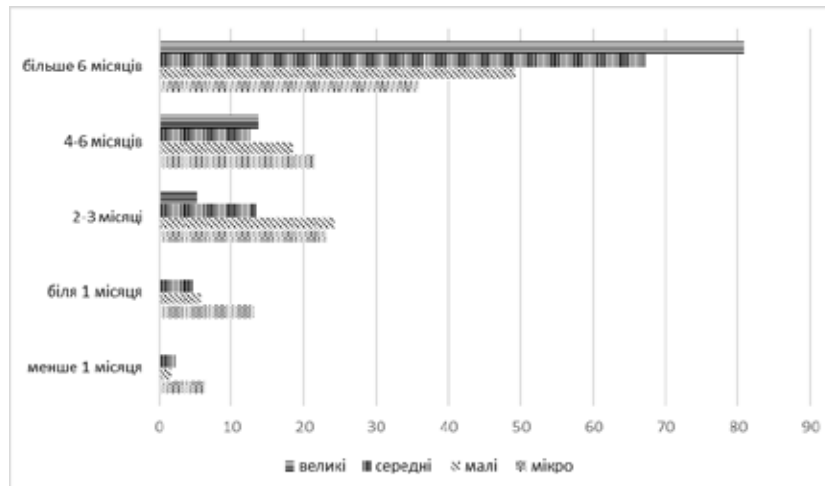

Рис. 4. Кількість місяців, впродовж яких змогла б вижити компанія (сфера послуг), якщо б поточні обмеження, вжиті для боротьби з коронавірусом, тривали б довший час

Джерело: побудовано автором на основі [4].

Також серед мікро та малих підприємств прогнозується найбільший спад замовлень на продукцію у поточному місяці (порівняно з ситуацією без пандемії) (рис. 5).

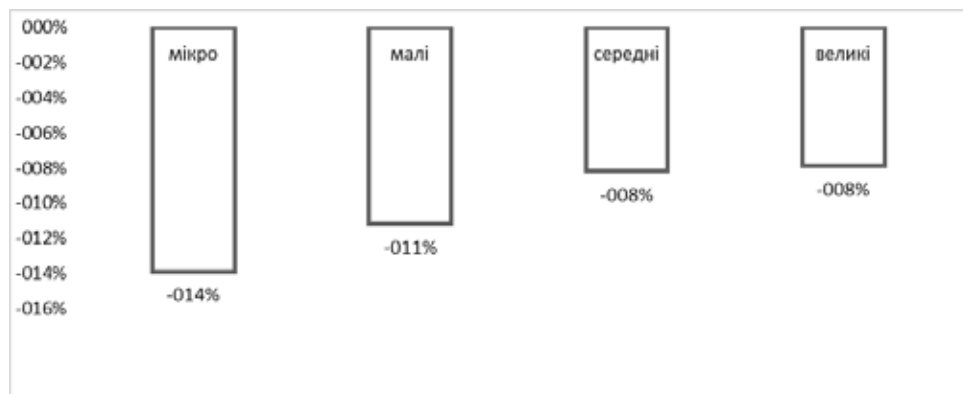

Рис. 5. Прогнозована зміна замовлень на продукцію підприємств сфери послуг у поточному місяці (порівняно з ситуацією, якби не було пандемії)

Джерело: побудовано автором на основі [4].

Окремі результати опитування малих підприємств Польщі щодо впливів пандемії коронавірусу для бізнесу подано у табл. 1.

Таблиця 1

Результати опитування малих підприємств Польщі щодо впливів пандемії коронавірусу для бізнесу

	Промисловість		Будівництво		Оптова торгівля		Роздрібна торгівля		Послуги	
	малі	мікро	малі	мікро	малі	мікро	малі	мікро	малі	
<i>Частка підприємств, для яких негативним наслідком пандемії коронавірусу в поточному місяці є загроза стабільності фірми</i>										
частка (%)	12,1	12,3	13,4	5,0	5,7	20,1	11,6	6,8	13,5	
<i>Частка працівників підприємства, що будуть охоплені в поточному місяці незапланованими прогулами</i>										
частка (%)	4,7	4,4	5,9	4,3	3,5	6,1	4,5	2,7	4,1	
<i>Прогнозована зміна замовлень на продукцію у поточному місяці (порівняно з ситуацією, якби не було пандемії)</i>										
зміна (%)	-11,2	-14,5	-14,0	-9	-7,2	-13,9	-7,6	-13,9	-11,2	
<i>Кількість місяців, що змогла б вижити компанія, якщо б поточні дії та обмеження, вжиті для боротьби з коронавірусом державною владою, тривали б довший час</i>										
менше 1 місяця	3,4	9	2,2	5,4	3,7	7,3	3,7	6,3	1,8	
біля 1 місяця	12,6	13,9	14,1	8,5	9,6	12,2	10,6	13,3	5,9	
2-3 місяці	41,9	46,1	39,7	26,2	29,9	40,5	29,4	23,2	24,3	
4-6 місяців	5,8	11,5	23,9	28,3	24,4	18,4	23,3	21,4	18,6	
більше 6 місяців	26,3	19,5	20,1	31,6	32,4	21,6	33,0	35,8	49,4	

Джерело: сформовано автором на основі [4].

Аналіз результатів опитування підприємств (табл. 1) засвідчує, що найбільшою частка підприємств, для яких існує потенційна загроза стабільності фірми (20,1 %), а також частка працівників підприємств, що будуть охоплені в поточному місяці незапланованими прогулами (6,1 %), є серед мікропідприємств в сфері роздрібно торгівлі. Водночас прогнозований спад замовлень на продукцію у поточному місяці (порівняно з ситуацією без пандемії) припадає на мікро (14,5 %) та малі (14,0 %) підприємства в будівництві. Найбільшою серед мікро і малих підприємств в розрізі сфер діяльності, які зазначили про можливість вижити протягом більше шести місяців, є частка малих підприємств сфери послуг (49,4 %).

Результати опитування дають додаткові підстави стверджувати, що мікро та малі підприємства виявилися менш пристосованими до роботи в нових економічних умовах. Враховуючи це та важливе значення малого бізнесу в соціальній стабільності та економічному зростанню Польщі, слід особливу увагу приділяти заходам регулювання та підтримки мікро та малих підприємств.

Урядом Польщі прийнято комплекс законів – Антикризовий щит, у якому, зокрема, передбачено низку конкретних інструментів підтримки підприємців у зв'язку з поширенням коронавірусу, а саме: державна допомога новоствореним підприємствам; можливість отримання позики з відстрочкою платежів; списання позики в разі, якщо підприємство вестиме господарську діяльність певний термін; пільги зі сплати соціального внеску для мікро та малих підприємств; надання компенсаційної допомоги працівникам та самозайнятим підприємцям у зв'язку з наслідками пандемії; необмежений доступ до інтернету для отримання інформації з урядових сайтів; підтримка електронних послуг у сфері охорони здоров'я та ін.

Крім того, до ініціатив уряду щодо запобігання негативного впливу коронавірусу на бізнес Польської агенцією розвитку підприємництва було запроваджено таке [3]: проведення навчальних відеоконференцій щодо роз'яснення рішень для підприємців в рамках Антикризового щита; врахування того, що в майбутньому може виникнути необхідність в додаткових інших рішеннях, викликаних коронавірусом. На основі цього запропоновано підприємцям конкурс «100 найкращих проєктів для підвищення рівня діджиталізації у компанії». Поширення кращих результатів цього конкурсу дасть можливість бізнесу впроваджувати інноваційні рішення, засновані на цифрових технологіях; проведення антикризового моніторингу дій урядів інших країн щодо зменшення впливу Covid-19 на підприємства з метою вивчення передового досвіду і можливості його використання.

Рекомендації, що містяться в економічному огляді ОЕСР Польщі, значну увагу приділяють підтримці малого бізнесу. Зокрема, пропонується [2]: нарощування інвестицій в цифрову економіку, в систему навчання дорослого населення з метою підвищення його кваліфікації, а також підтримку малим та середнім підприємствам Польщі, щоб вони могли створювати якісніші високооплачувані робочі місця; вжиття заходів щодо зниження оподаткування малих підприємств та низькокваліфікованих робітників, регуляторного навантаження на малі та середні підприємства, що допомогло б економічному зростанню на національному та міжнародному рівні

Висновки. Польща зазнала менших економічних збитків від Covid-19, ніж багато інших країн, в першу чергу завдяки швидкій реакції, спрямованій на підтримку фірм та населення. Дослідженням виявлено, що

теза про те, що малому бізнесу притаманна технологічна, виробнича, управлінська гнучкість, що дозволяє швидко та своєчасно реагувати на зовнішні впливи, не є цілком правильною. Найбільш вразливим до негативних наслідків пандемії виявився саме малий бізнес. Дослідження засвідчує необхідність консолідації зусиль щодо збереження та розвитку підприємств малого бізнесу як на рівні підприємств та їх об'єднань, так і на всіх рівнях державницьких інституцій. Необхідний пошук нових механізмів функціонування малих підприємств з врахуванням існуючого зарубіжного та вітчизняного досвіду в умовах адаптивного карантину, що може бути предметом подальших досліджень.

Література:

1. Свешніков С. В., Бочарніков В. П., Полякова О. В. Коронавірус і безпекове середовище: спроба неупередженого аналізу. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2–69. С. 22–29.

Svieshnikov, S.V., Bocharnikov, V.P., & Poliakova, O.V. (2020) Koronavirus i bezpekove seredovyshe: sproba neuperedzhenoho analizu [Coronavirus and safety environment: an attempt at unbiased analysis]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno stratehichnykh doslidzhen NUOU imeni Ivana Cherniakhovskoho*. [Collection of scientific works of the Center for Military Strategic Studies of Ivan Chernyakhovsky NGO], (2-69), 22-29. [in Ukrainian]

2. OECD, (2020). Poland: investing in a greener, fairer economy will strengthen recovery from COVID-19 crisis. *OECD*. <<http://www.oecd.org/poland/poland-investing-in-a-greener-fairer-economy-will-strengthen-recovery-from-covid-19-crisis.htm>> (2020, грудень, 04).

OECD, (2020). Poland: investing in a greener, fairer economy will strengthen recovery from COVID-19 crisis. *OECD*. <<http://www.oecd.org/poland/poland-investing-in-a-greener-fairer-economy-will-strengthen-recovery-from-covid-19-crisis.htm>> (2020, December, 04) [in English].

3. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, (2020). Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Warszawa 2020. *PARP*. <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf> (2020, листопад, 20).

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, (2020). Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Warszawa 2020 [Report on the condition of the small and medium-sized enterprise sector in Poland, Warsaw 2020]. *PARP* [PAED]. <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf> (2020, November, 20) [in Polish].

4. Główny Urząd Statystyczny, (2020). Wpływ pandemii COVID–19 na koniunkturę gospodarczą – oceny i oczekiwania. *Główny Urząd Statystyczny*. <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/?fbclid=IwAR259FUslryb_COD0FSsJ5_J9dIAaW3TwX2rYp8z2cdBFfgA9nAIBlArRc> (2020, листопад, 15).

Główny Urząd Statystyczny, (2020). Wpływ pandemii COVID–19 na koniunkturę gospodarczą – oceny i oczekiwania [Impact of the COVID-19 pandemic on the economic situation – assessments and expectations]. *Główny Urząd Statystyczny* [Central Statistical Office]. <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/?fbclid=IwAR259FUslryb_COD0FSsJ5_J9dIAaW3TwX2rYp8z2cdBFfgA9nAIBlArRc> (2020, November, 15) [in Polish].